
İŞLETMELERİN LOJİSTİK FAALİYETLERİNİN REKABETÇİ PERSPEKTİFTE DEĞERLENDİRİLMESİ: ÜRETİM İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

EVALUATION OF THE LOGISTIC ACTIVITIES OF THE BUSINESSES
WITH A COMPETITIVE PERSPECTIVES: A STUDY ON PRODUCERS

Doç. Dr. Nejat BİLGİNER, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, İşletme Bölümü, n.bilginer@deu.edu.tr

Araş. Gör. Dr. Aydın KAYABAŞI, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, aydin.kayabasi@deu.edu.tr

ÖZET

Global rekabet koşullarında başarılı olmak isteyen işletmeler, çeşitli yeteneklere sahip olmanın yanında mevcut yetenekleri stratejik bakış açısıyla ve sürekli bir şekilde sistematik olarak geliştirmek zorundadır. Lojistik faaliyetlerin işletmelerin gelir ve maliyet düzeylerine önemli etkiler yapması ve katma değer yaratan faaliyetlerden oluşmaları rekabete yeni bir boyut getirmiştir. Bu noktada, lojistik faaliyetlerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi işletmelerin rekabet gücünün geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Söz konusu önem doğrultusunda lojistik faaliyetlerin rekabette başarılı olabilmek açısından kritik başarı faktörlerinin belirlenerek bu faktörlerin geliştirilmesine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, lojistik faaliyetlerin rekabetçi bakış açısıyla ele alınarak ön plana çıkan faktörler belirlenmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik Faaliyetler, İşletme Lojistiği, Rekabetçi yetenekler.

ABSTRACT

Firms which want to be succeed in the conditions of global competition, have to develop their current competencies besides they're having various competencies systematically in a continuous way. It's a new dimension for the competition that those logistical activities have important effects on income and cost levels of the businesses and also they consist of activities create added values. On this point, performing of the logistic activities successfully has a

great importance in developing the competitive form of businesses. For having a success in logistic competition according to underlying importance, it is needed to be determined the critical success factors and also to be given significance with those factors. In this study, it is tried to be determined leading factors of he logistics by having those factors in a competitive perspectives.

Key Words: Logistic Activities, Business Logistics, Competitive Capabilities.

1. GİRİŞ

Son yıllarda işletmelerdeki optimizasyon sorunlarının çözümü; yönetsel, işlemsel ve toplumsal sistemlerin yanında ekonomik sistemin işlerlik kazanması açısından son derece önemli bir konu haline gelmiştir. Bu nedenle, özellikle 21 y.y.'da yaşanan yoğun rekabet ortamında işletmeler, işlemsel ve yönetsel yeteneklerin kazanımını ve istikrarlı bir şekilde geliştirilmesini sağlamalıdır. Bu yeteneklerin en önemlilerinden birisini lojistik faaliyetler oluşturmaktadır. Lojistik faaliyetler, işletmelerin rekabet gücüne büyük katkılar sağlamakta ve onların toplam gelir ve maliyet düzeyleri üzerinde etkili olmaktadır. Lojistik faaliyetlerin aynı zamanda, ülkelerin önemli ekonomik göstergesi sayılan gayri safi milli hasılda önemli bir paya sahip olduğu ve bu payın giderek genişlemekte olduğu bilinmektedir. Lojistik faaliyetlerin ekonomik sistem yönünden taşıdıkları önem yanında sağladıkları katma değerle müşteri memnuniyetinin artırılması olanağını yaratabildikleri de oldukça açıktır.

Günümüzde, iş hayatını şekillendiren birçok gelişmeden söz edilebilmektedir. Söz konusu bu gelişmeler ve yaşanan hızlı değişim işletmelerin akışkan ve çevik olmalarını gerektirmektedir (Kasımoğlu, 2002; s.4). Özellikle, müşteri istek ve beklentilerinin maksimum fayda yaratacak şekilde karşılanması temel faktör durumundadır. Bu faktörün gerçekleştirilmesinde rol oynayan ana elemanlardan birisi de lojistiktir. Lojistiğe ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Genel anlamda lojistik; müşteri beklentilerinin karşılanması için malların, hizmetlerin ve bilgilerin, çıkış noktalarından tüketim noktalarına doğru fiziksel akışının planlanması, yürütülmesi ve kontrolü faaliyetlerini kapsayan süreçlerden oluşan bir sistemdir. Kısaca doğru ürünün, doğru müşteriye, doğru yer ve zamanda sağlanmasına olanak veren faaliyetlerdir(Kotler, Armstrong, 2004; p.419). Bazı araştırmacılar lojistik kavramı yerine fiziksel dağıtım kavramını kullanmaktadırlar. Bu iki kavram, kritik noktalarda birbirlerinden farklılık göstermektedir. Lojistik; materyal sağlanması işleminden, müşteri memnuniyetine kadar tüm süreçleri kapsamaktadır. Diğer taraftan fiziksel dağıtım, sadece bitmiş ya da kullanıma hazır ürünlerin dağıtımı ile ilgilidir. Oysa lojistik yönetimi; materyal yönetimi, fiziksel yaşam eğrisi ve fiziksel dağıtımın bileşiminden oluşmaktadır(Sezen, Gök, 2004; p.719). İşletme lojistiği ise; hammadde, yedek parça ve bitmiş ürünlerin satıcılardan alıcılara doğru hareket ettirilmesiyle ilgili strateji, taktik ve faaliyetlerin planlanıp uygulanmasıdır(Tek, 1999; s.642). İşletme lojistiğinin kapsamı materyal yönetimi ve fiziksel dağıtım yönetimi olarak iki yönlüdür. Materyal yönetimi, üretimde kullanılacak olan materyallerin, hammadde, yardımcı madde, parça vb. tedarik kaynaklarından üretim noktalarına getirilmesi

ve yükleme noktalarına teslimidir. Başka bir ifadeyle materyal yönetimi; materyallerin süreç içinde istenilen yere, istenilen zamanda ve miktarda ulaştırılması, paketlenmesi ve depolanması ile ilgili iken (Demir, Gümüşoğlu, 2003; s.281), fiziksel dağıtım yönetimi, bitmiş ürünlerin üretim noktalarından son kullanıcılara ulaştırılması ile ilgili faaliyetleri kapsamaktadır. Literatür incelemesinde lojistik kavramına genel olarak değinildikten sonra, bu kavramın rekabete etkileri ele alınmıştır. Böylece, aynı zamanda araştırmanın amacını oluşturan lojistik faaliyetlerin rekabet yönlü etkilerine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

1.1. Literatür İncelemesi

Modern yönetim uygulama ve yaklaşımlarında yaşanan ilerlemeler müşteri odaklı felsefe temelinde organize edilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, yerine getirilen süreçlerde değer ekleyen süreçlerin geliştirilmeleri, değer eklemeyen süreçlerinde elimine edilmesi yoluna gidilerek değer analizleri çalışmalarına da ağırlık verilmektedir. Bu açıardan bakıldığında, lojistik faaliyetler de işletme faaliyetleri için değer yaratan faaliyetlerdir ve bu faaliyetlerin önemi giderek artmaktadır. Lojistik, firma hissedarları, tedarikçileri ve müşteriler açısından da değer yaratmaktadır. Lojistikteki değer, yer ve zaman faydaları bazında ifade edilebilmektedir. Mal ve hizmetler müşterilerin sahipliğinde tüketilmek istedikleri yer ve zamanda bulunmadıkça değer ifade etmemektedirler. Etkin bir lojistik yönetimi, değer ekleyen süreçlere katkı sağlamak üzere tedarik zincirindeki her bir faaliyeti ele almaktadır. Eğer düşük bir değer eklenmesi söz konusu ise; faaliyetin yapılıp yapılmayacağı sorgulanabilmelidir. Ayrıca; değer, müşterinin ürün veya hizmetin maliyetinden daha fazlasını ödemeye istekli olması halinde eklenmiş olmalıdır. Çoğu küresel firma açısından, değer ekleyen süreçler büyük önem arz etmektedir (Ballou, 1999; p.11). Lojistik, hem işletmeler hem de ülke ekonomileri açısından büyük önem taşımaktadır.

Başarılı bütünleşik lojistik yönetimi, arzu edilen müşteri servis düzeyinin sürdürülebilmesi ve toplam dağıtım maliyetlerinin minimize edilebilmesi için tüm lojistik faaliyetlerinin eş zamanlı ve verimli bir şekilde çalışmasına bağlı kalmaktadır. Bütünleşik lojistiğin genellikle planlama, uygulama ve kontrolü kapsayan, finansman, insan kaynakları ve fiziksel dağıtımın yanı sıra satın alma ve üretime desteği de ele aldığı görülmektedir (Daugherty vd, 1996; p.25). Küreselleşme ve artan rekabet, işletmelerin ürün fiyatlarını, dolayısıyla maliyetlerini ve verimliliklerini daha iyi kontrol etmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda tedarik zinciri ve lojistik yönetimi, hammadde satıcılarından perakendecilere kadar tüm üretim ve dağıtım süreci boyunca malzeme ve bilgi akışının yönetimine yardımcı olmaktadır. İşletmeler arası tedarik zinciri ve lojistik yönetimi yapısı, süreç, insan, teknoloji ve performans ölçümlenmeleri gibi çeşitli açılarından tek bir işletme şeklinde hareket ederek kaynakların ortak kullanımı sayesinde sinerji yaratmayı hedeflemektedir (Paksoy vd., 2003; s.4). Bu açılarından konuya bakıldığında lojistik faaliyetlerin işletmelerin başarısında hayati derecede önem taşıdıkları görülmektedir. Lojistik faaliyetlerin etkinliğinin geliştirilmesinde de performans yönetimi kavramı ön plana çıkmaktadır.

İşletmelerde performansın kavramsal tanımı ve ölçümü, halen üzerinde görüş birliği oluşturulamayan, araştırmacıları zorlayan konulardan birisini oluşturmaktadır. Bir iş sisteminin performansı, belirli bir zaman dilimi sonucunda o iş sisteminden elde edilen çıktı ya da çalışma sonucudur. Bu sonuç, işletme amaç ve hedeflerinin yerine getirilme derecesi olarak algılanmalıdır (Nursoy, Şimşek, 2001; s.16).

Lojistik faaliyetlerin etkinliğinde rol oynayan kritik faktörlerin rekabet koşullarında işletmelere sağladıkları faydalarla ilgili literatürde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Alvarado, Kotzab (2001) tarafından, kanal üyeleri bakış açısıyla, müşteri beklentilerinin etkin bir şekilde karşılanmasında tedarik zincirinin doğal yapısının değerlendirildiği bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, müşteri beklentileri doğrultusunda etkin davranışların sergilenmesi, tedarik zincirinin firmalar arası uyumu ve stratejik tedarikçi ortaklığındaki etkinliğin gerekliliğine değinilmektedir(Alvarado, Kotzab, 2001). Sahay, Gupta, Mohan (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, Hindistan kuruluşlarının tedarik zinciri uygulamalarında izledikleri yöntemlerin değerlendirilmesi ve rekabetçi gücün artırılması için gerekli faktörlerin tanımlanmasını amaçlamışlardır(Sahay, Gupta, Mohan, 2006). Bozkurt (2003), tedarikçi işletmelerin davranışlarının satıcı firmalar açısından önemi ve bu davranışların satıcının finansal açıdan performansına olan etkisini incelemiştir(Bozkurt, 2003). Stank, Daugherty, Ellinger (1999) yapılan çalışmada, fonksiyonlar arası bütünleşmenin işletme karlılığı ve performansı üzerine yaptığı etkileri incelemiştir (Stank, Daugherty, Ellinger, 1999). Son olarak, Persson'ın (1991), lojistiğin rekabetçi açıdan anahtar bir role sahip olduğu ve pazardaki gereksinimlerin karşılanması ve en uygun davranışların sergilenmesinde belirgin bir şekilde ön plana çıktığına ilişkin değerlendirmelerine yer verilmiştir (Persson, 1991). Yapılan literatür incelemesi, lojistik faaliyetlerin işletmelerin rekabetçi yönlerine önemli katkıları olan çok önemli faaliyet dizinlerinden oluştuğunu göstermektedir. Burada yer almayan ve söz konusu önemi destekleyen çok sayıda çalışma da bulunmaktadır.

2.1. Araştırma Metodolojisi ve Evreni

Bu çalışmada işletmelerin gerçekleştirdikleri lojistik faaliyetleri üzerine değerlendirmeleri belirlenerek, belirlenen değerlendirmeler ışığında rekabet gücü yaratan faktörler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma tekniklerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Literatürde yapılmış araştırmalar incelenerek anket formu tasarlanmıştır. Anketteki ifadelerde 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, İSO tarafından belirlenen Türkiye'nin ilk bin üretim işletmesi oluşturmaktadır. İlk ve ikinci beş yüz büyük üretim işletmesine posta, e-anket ve anketör aracılığıyla anket formları ulaştırılmıştır. Toplam 950 işletmeye anketler ulaştırılmış, 50 işletmeye adresten ayrılmaları ve İSO listesinde isimlerinin bulunmaması nedeniyle ulaşılamamıştır. Araştırmada sektör ayrımı yapılmamış tüm sektörlerde anket formları gönderilmiştir. Toplam olarak 202 anket geri dönmüş, bunlardan 199'u kullanıma elverişli olması nedeniyle değerlendirilmiştir.

2.1.1. Pilot ve Saha Araştırması Güvenilirlik Değerleri

Araştırmanın etkinliği açısından ön araştırma önemli verilerin elde edilmesinde, istenen sonuçlara ulaşılabilecek bir anket formunun yeniden tasarımının yapılmasında önem taşımaktadır. Bu önem göz önüne alınarak, İzmir ilinde faaliyet gösteren 30 adet, ilk beş yüz büyük işletme içerisinde bulunan işletmeler üzerine pilot araştırma gerçekleştirilmiş, güvenilirlik analizi yapıldıktan sonra saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Pilot araştırma sonrasında ankete altı adet ifade ilave edildikten sonra saha araştırmasına geçilmiştir. Pilot ve saha araştırmasına ilişkin güvenilirlik değerleri ise; pilot araştırma cronbach (α) alfa değerleri 0,85 ve saha araştırması cronbach (α) alfa değerleri 0,91 olarak çıkmıştır. Ölçeğin oldukça yüksek bir güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

2.2. Araştırma Verilerinin Analizi

Anketlerin değerlendirilmesinde excel ve SPSS 13 paket programı kullanılmıştır. Paket programlardan faydalanılarak tanımsal ve yorumsal istatistik analizleri yapılmıştır. Tanımsal istatistik analizi olarak frekans dağılımları ve ortalamalar yorumsal istatistik analizi olarak t-testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Değişkenlerin Analizi

Demografik değişkenlere yönelik olarak, faaliyet gösterilen sanayi dalı, işletmelerin sermaye sahipliği, büyüklükleri, ihracat durumları ve gerçekleştirdikleri lojistik faaliyetleri ile ilgili değerlendirmelerine ilişkin frekans dağılımları, ortalamalar ve yüzdeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Aşağıda ankete katılan kamu ve özel işletmelerin işçi sayısına göre büyüklük sınıflandırması, Dış ticaret müsteşarlığı KOBİ tanımına göre düzenlenmiştir. Bu tanıma göre, işçi sayısı 1-200 arası ve mali durumu 2 milyon dolardan düşük işletmeler küçük ve orta işletmeler olarak tanımlanmıştır (İKÜ, 2005; s.xv).

Aşağıda Tablo 2'de görüldüğü üzere, işletmeler tarafından gerçekleştirilen lojistik faaliyetlere ilişkin 34 ifadeye ilişkin ortalamalar ve standart sapmaları gösterilmektedir. En yüksek ortalamalar ile ilk beş sırayı sırasıyla; 4,42'lik ortalaması ile gerçekleştirilen faaliyetlerde çevresel sorumluluğa büyük önem verilmektedir, 4,32'lik ortalaması ile çevresel koruma konusundaki faaliyetlere ağırlık verilmektedir, 4,33'lük ortalama ile lojistik süreç içerisinde karşılıklı iletişime büyük önem verilmektedir ve 4,31'lik ortalama ile müşteri beklentileri doğrultusunda hareket edilmektedir ve 4,25'lik ortalama ile pazardaki değişimler sürekli takip edilmektedir ifadeleri oluşturmaktadır.

Tablo 1: İşletmelerin Faaliyette Buldukları Sektöre İlişkin Dağılımlar

Faaliyette Bulunulan Sektör	Kamu		Özel		Cevapsız		Toplam	
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
Madencilik Sanayi	3	16,7	6	3,4	-	-	9	4,5
Gıda ve Tütün Sanayi	5	27,8	32	18,2	-	-	37	18,6
Dokuma ve Hazır Giyim Sanayi	-	-	29	16,5	-	-	29	14,6
Kağıt Ürünleri ve Ambalaj Sanayi	-	-	6	3,4	1	20	7	3,5
Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik ve Plastik Sanayi	2	11,1	26	14,8	1	20	29	14,6
Taş ve Toprağa Dayalı Üretim Sanayi	2	11,1	11	6,3	-	-	13	6,5
Makine Üretimi ve Metal Eşya Sanayi	-	-	18	10,2	1	20	19	9,5
Otomotiv Sanayi	-	-	12	6,8	-	-	12	6
Elektronik Araç ve Gereç Üretim Sanayi	-	-	6	3,4	-	-	6	3
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	-	-	5	2,8	-	-	5	2,5
Diğer	6	33,3	25	14,2	2	40	33	16,6
Genel Toplam	18	100	176	100	5	100	199	100
İşletmelerin Büyüklükleri / Çalışan Sayısı								
1-200 Arası (KOBİ'ler)	1	5,6	31	17,6	1	5,6	31	17,6
200'den Fazla (Büyük İşletmeler)	17	94,4	126	71,6	17	94,4	126	71,6
Cevapsız	-	-	19	10,8	-	-	19	10,8
Genel Toplam	18	100	176	100	18	100	176	100
İşletmelerin Faaliyet Süreleri								
1-10 Yıl Arası Faaliyette Bulunanlar	1	5,6	13	7,4	1	5,6	13	7,4
11-20 Yıl Arası Faaliyette Bulunanlar	6	33,3	25	14,2	6	33,3	25	14,2
21-30 Yıl Arası Faaliyette Bulunanlar	1	5,6	37	21	1	5,6	37	21
31-40 Yıl Arası Faaliyette Bulunanlar	2	11,1	34	19,3	2	11,1	34	19,3
41-50 Yıl Arası Faaliyette Bulunanlar	2	11,1	14	8	2	11,1	14	8
51 Yıldan Fazla Faaliyette Bulunanlar	6	33,3	18	10,2	6	33,3	18	10,2
Cevapsız	-	-	35	19,9	-	-	35	19,9
Genel Toplam	18	100	176	100	5	100	199	100
İşletmelerin İhracat Durumları								
İhracat Yapan İşletmeler	7	38,9	149	84,7	1	20	157	78,9
İhracat Yapmayan İşletmeler	10	55,6	8	4,5	-	-	18	9,0
Cevapsız	1	5,6	19	10,8	4	80	24	12,1
Genel Toplam	18	100	176	100	5	100	199	100

Tablo 2: İşletmelerin Gerçekleştirdikleri Lojistik Faaliyetlerine İlişkin Değerlendirmeleri

İşletmelerde gerçekleştirilen lojistik faaliyetlere ilişkin değerlendirmeler		X _{ort}	σ
L1	Tüm lojistik süreç içerisinde karşılıklı iletişime büyük önem verilmektedir,	4,33	,70
L2	Lojistik süreçlerde ortaya çıkan problemler kolay bir şekilde çözülmektedir	3,56	,86
L3	Lojistik faaliyetler ile ilgili tüm bilgiler tüm birimler tarafından paylaşılmaktadır,	3,52	1,07
L4	İletişimi sağlayan bir bilgi sistemi mevcuttur	4,02	,91
L5	Hatalı sipariş işlemleri nedeni ile sıkça şikayetler alınmaktadır,	3,13	1,34
L6	Sipariş işlemleri hızlı ve güvenilir bir şekilde yapılmaktadır	4,09	,69
L7	Ortalama olarak sipariş hazırlama süresi belirlidir	4,16	,69
L8	Hatalı sipariş oranı düşüktür	4,19	,78
L9	Sipariş verme işlemi kolaydır	4,16	,77
L10	Sipariş işlemleri etkin bir şekilde yerine getirilmektedir	4,18	,63
L11	Siparişler için ulaştırma yolları kombine olarak kullanılmaktadır	4,07	,88
L12	Siparişler ulaştırma araçlarında zarar görmektedir,	3,63	1,17
L13	Taşınan siparişlerin zarar görmemesi için önlemler alınmaktadır	4,22	,71
L14	Sipariş edilen ürünlerin teknik gereksinimleri karşılanmaktadır	4,22	,67
L15	Söz verilen zamanda teslimatlar yapılmaktadır	3,99	,77
L16	Tedarik işlemleri etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir	4,04	,68
L17	Tedarikçilerle bütünlük çalışılması bir rekabet avantajı sağlamaktadır	3,99	,87
L18	Tedarikçi faaliyetleri ile ilgili dönemsel olarak değerlendirme yapılmaktadır	4,03	,77
L19	Pazardaki değişimler sürekli takip edilmektedir	4,25	,78
L20	Değişim karşısında uyum mekanizmaları devreye girmektedir	3,93	,79
L21	Şirketimiz yeni fikirler geliştirilmesi için tedarikçilerle birlikte çalışmaktadır	3,70	,92
L22	İş ilişkilerimizde karşılıklı güven yüksek düzeydedir	4,22	,71
L23	Lojistik faaliyetler bütünlük olarak etkin bir şekilde yerine getirilmektedir	4,06	,74
L24	Tedarikçilerimizle bütünlük olarak hareket etmekteyiz	3,89	,71
L25	Firmamız tedarikçileri ile ilişkilerinde başarılıdır	4,11	,68
L26	Yenilik fikirleri yönetimde kolaylıkla kabul edilir	3,75	,90
L27	Firmamızın yönetimi aktif olarak yenilik fikirlerini aramaktadır	4,06	,84
L28	Teknik yenilikler firmamızda kolay bir şekilde kabul edilmektedir.	3,92	,88
L29	Stok yönetimi faaliyetleri üretimi aksatmayacak şekilde gerçekleştirilmektedir	4,07	,71
L30	Talep tahminleri doğrultusunda üretim programları şekillendirilmektedir	4,08	,81
L31	Optimal sayıda tedarikçi ile çalışılmaktadır,	4,04	,72
L32	Müşteri beklentileri doğrultusunda hareket edilmektedir	4,31	,62
L33	Gerçekleştirilen faaliyetlerde çevresel sorumluluk dikkate alınmaktadır	4,42	,65
L34	Çevresel koruma konusundaki faaliyetlere ağırlık verilmektedir	4,32	,68

2.2.2. Lojistik Faaliyetlere İlişkin Faktör Analizi

Faktör Analizi, bir grup değişken arasında ilişkilere dayanarak verilerin daha anlamlı ve özet bir biçimde sunulmasını sağlayan çok değişkenli bir analiz yöntemidir. Faktör analizinde temel amaç, değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile değişkenler arasındaki karşılıklı bağlılığın kökenini ortaya koymaktır. Başka bir ifadeyle, çok sayıdaki veri içerisinde en az bilgi kaybıyla sıkıştırılmış, özet ve yeni bir yapıda bilgiler elde edilmesidir (Nakip, 2003; s.403).

Örneklem büyüklüğünün yeterliliğinin test edilmesi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. KMO testi ile ilgili değerlere ilişkin bilgiler, aşağıdaki biçimde gösterilebilir (Atan vd, 2004; s.134).

Tablo 3: KMO ve Bartlett Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		,879
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2473,921
	Df	378
	Sig.	,000

Verileri en uygun şekilde temsil edecek faktör sayısı, her faktör tarafından açıklanan toplam varyans yüzdesi ile belirlenir. Toplam varyans, her değişkenin varyansının toplamıdır. Her faktör tarafından açıklanan toplam varyans öz değerleridir. Değişken varyansları bire eşit olduğundan, varyansı birden düşük olan faktörler göz önüne alınmaz. Kısaca, modele alınacak faktör sayısı, öz değerleri (eigenvalues) birden büyük olan faktörlerin sayısı kadardır. Faktör analizinin son aşaması, faktör yüklerinin hesaplanmasıdır. Faktör yükleri en az 30 olmalıdır. Ölçek geliştirilirken maddelerin birbiriyle olan tutarlılıklarına da bakılmıştır (Semerci, 2004; s.52). Aşağıda tablo 3'te faktör analizi sonucunda oluşan faktörler, açıkladıkları varyans ve her bir faktörün faktör yükü gösterilmektedir.

İşletmelerin gerçekleştirdikleri lojistik faaliyetlere yönelik olarak yapmış oldukları değerlendirmelere ilişkin verilere uygulanan faktör analizinin sonuçları aşağıda gösterilmektedir. Lojistik faaliyetlerin değerlendirilmesine yönelik olarak toplam 34 ifade bulunmaktadır. Ancak, analiz esnasında (L1-L5-L6-L7-L12-L18) numaralı ifadeler faktör analizi sonucunda değerlendirme dışı bırakılmıştır. Kalan 28 ifade, tekrar analize tabi tutulmuş ve 8 adet faktör tespit edilmiştir. Elde edilen 8 faktör toplam varyansın %65'ini açıklamaktadır. Yapılan analizde KMO testi değeri; 0,879 çıkmıştır. Bu örnek büyüklüğünün çok iyi olduğu anlamına gelmektedir. Bartlett testi değeri 0,00 çıkmıştır ($p < 0,05$). Verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

Faktör analizi sonucunda elde edilen sekiz faktöre yönelik iç tutarlılık (cronbach alfa) değerleri belirlenmiştir. Analiz sonucunda, 0,83, 0,84, 0,66, 0,73, 0,71, 0,60, 0,62 ve 0,40 cronbach alfa değerleri ortaya çıkmıştır. Faktörler içerisinde esneklik faktörünün α değeri (iç tutarlılığı) 0,407 bulunmuştur. Söz konusu değerler, kabul edilebilir güvenilirlik düzeyleri içerisinde olmaması nedeniyle esneklik faktörü tek yönlü varyans analizi (anova) ve bağımsız örnek t-testi (independent-samples t-test) dışında tutulmuştur. Diğer faktörlere ilişkin cronbach alfa (α) değerlerinin genel ölçekle paralellik gösterdiği görülmektedir. Elde edilen faktörlere dahil olan ifadelerle ilişkin olarak ortalama, standart sapma ve cronbach alfa (α) değerleri aşağıda tablo 5'de gösterilmektedir.

Tablo 4: Gerçekleştirilen Lojistik Faaliyetlere İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Değişkenler	I. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Yenilik	L26	Yenilik fikirleri yönetimde kolaylıkla kabul edilir	,830
	L27	Firmamızın yönetimi aktif olarak yenilik fikirlerini aramaktadır	,819
	L28	Teknik yenilikler firmamızda kolay bir şekilde kabul edilmektedir.	,784
	L29	Stok yönetimi faaliyetleri üretimi aksatmayacak şekilde gerçekleştirilmektedir	,488
	L32	Müşteri beklentileri doğrultusunda hareket edilmektedir	,461
Açıklanan Varyans			11,780
	II. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Tedarikçi ilişkilerinde Etkinlik	L17	Tedarikçilerle bütünlük çalışılması bir rekabet avantajı sağlamaktadır	,809
	L24	Tedarikçilerimizle bütünlük olarak hareket etmekteyiz	,657
	L22	İş ilişkilerimizde karşılıklı güven yüksek düzeydedir	,576
	L25	Firmamız tedarikçileri ile ilişkilerinde başarılıdır	,545
	L21	Şirketimiz yeni fikirler geliştirilmesi için tedarikçilerle birlikte çalışmaktadır	,511
	L23	Lojistik faaliyetler bütünlük olarak etkin bir şekilde yerine getirilmektedir	,505
Açıklanan Varyans			11,74
	III. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Tedarik Etkinliği	L15	Söz verilen zamanda teslimatlar yapılmaktadır	,718
	L16	Tedarik işlemleri etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir	,653
	L8	Hatalı sipariş oranı düşüktür	,620
	L14	Sipariş edilen ürünlerin teknik gereksinimleri karşılanmaktadır	,500
Açıklanan Varyans.			10,18
	IV. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Çevresel Sorumluluk	L33	Gerçekleştirilen faaliyetlerde çevresel sorumluluk dikkate alınmaktadır	,825
	L34	Çevresel koruma konusundaki faaliyetlere ağırlık verilmektedir	,768
	L31	Optimal sayıda tedarikçi ile çalışılmaktadır,	,453
Açıklanan Varyans			7,935
	V. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Değişimi Yönetme	L4	İletişimi sağlayan bir bilgi sistemi mevcuttur	,741
	L20	Değişim karşısında uyum mekanizmaları devreye girmektedir	,629
	L19	Pazardaki değişimler sürekli takip edilmektedir	,540
Açıklanan Varyans			7,277
	VI. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
İletişim	L3	Lojistik faaliyetler ile ilgili tüm bilgiler tüm birimler tarafından paylaşılmaktadır,	,844
	L2	Lojistik süreçlerde ortaya çıkan problemler kolay bir şekilde çözülmektedir	,672
Açıklanan Varyans			5,627
	VII. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Sipariş İşleme	L11	Siparişler için ulaştırma yolları kombine olarak kullanılmaktadır	,863
	L10	Sipariş işlemleri etkin bir şekilde yerine getirilmektedir	,444
	L9	Sipariş verme işlemi kolaydır	,416
Açıklanan Varyans			5,444
	VIII. Faktöre İlişkin Değerler ve İfadeler		
Esneklik	L30	Talep tahminleri doğrultusunda üretim programları şekillendirilmektedir	,775
	L13	Taşınan siparişlerin zarar görmemesi için önlemler alınmaktadır	,477
Açıklanan Varyans			5,077
Toplam Açıklanan Varyans			65,06

Açıklanan varyans: 65,067,

Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi,

Rotasyon Yöntemi: Varimax Rotasyon

Tablo 5: Faktörlerin İç Tutarlılık, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Yenilik	X_{ort}	σ	α
Yenilik fikirleri yönetimde kolaylıkla kabul edilir	4,06	,844	
Firmamızın yönetimi aktif olarak yenilik fikirlerini aramaktadır	3,91	,878	
Teknik yenilikler firmamızda kolay bir şekilde kabul edilmektedir.	4,07	,714	
Stok yönetimi faaliyetleri üretimi aksatmayacak şekilde gerçekleştirilmektedir	4,31	,622	
Müşteri beklentileri doğrultusunda hareket edilmektedir	3,75	,895	
Yenilik Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,839
Tedarikçi İlişkilerinde Etkinlik	X_{ort}	σ	α
Tedarikçilerle bütünlük çalışılması bir rekabet avantajı sağlamaktadır	3,99	,873	
Tedarikçilerimizle bütünlük olarak hareket etmekteyiz	3,89	,713	
İş ilişkilerimizde karşılıklı güven yüksek düzeydedir	4,21	,709	
Firmamız tedarikçileri ile ilişkilerinde başarılıdır	4,11	,680	
Şirketimiz yeni fikirler geliştirilmesi için tedarikçilerle birlikte çalışmaktadır	3,69	,920	
Lojistik faaliyetler bütünlük olarak etkin bir şekilde yerine getirilmektedir	4,06	,742	
Tedarikçi İlişkilerinde Etkinlik Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,845
Tedarik Etkinliği	X_{ort}	σ	α
Söz verilen zamanda teslimatlar yapılmaktadır	3,99	,768	
Tedarik işlemleri etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir	4,03	,684	
Hatalı sipariş oranı düşüktür	4,19	,780	
Sipariş edilen ürünlerin teknik gereksinimleri karşılanmaktadır	4,22	,667	
Tedarik Etkinliği Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,665
Çevresel Sorumluluk	X_{ort}	σ	α
Gerçekleştirilen faaliyetlerde çevresel sorumluluk dikkate alınmaktadır	4,41	,652	
Çevresel koruma konusundaki faaliyetlere ağırlık verilmektedir	4,32	,679	
Optimal sayıda tedarikçi ile çalışılmaktadır,	4,03	,720	
Çevresel Sorumluluk Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,730
Değişimi Yönetme	X_{ort}	σ	α
İletişimi sağlayan bir bilgi sistemi mevcuttur	4,01	,912	
Değişim karşısında uyum mekanizmaları devreye girmektedir	3,92	,794	
Pazardaki değişimler sürekli takip edilmektedir	4,22	,775	
Değişimi Yönetme Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,712
İletişim	X_{ort}	σ	α
Lojistik faaliyetler ile ilgili tüm bilgiler tüm birimler tarafından paylaşılmaktadır,	3,51	1,07	
Lojistik süreçlerde ortaya çıkan problemler kolay bir şekilde	3,55	,861	
İletişim Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,606
Sipariş İşleme	X_{ort}	σ	α
Siparişler için ulaştırma yolları kombine olarak kullanılmaktadır	4,07	,884	
Sipariş işlemleri etkin bir şekilde yerine getirilmektedir	4,18	,633	
Sipariş verme işlemi kolaydır	4,16	,774	
Sipariş İşleme Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,629
Esneklik	X_{ort}	σ	α
Talep tahminleri doğrultusunda üretim programları şekillendirilmektedir	4,08	,812	
Taşınan siparişlerin zarar görmemesi için önlemler alınmaktadır	4,22	,711	
Esneklik Cronbach's Alfa Değeri (iç tutarlılık)			,407

2.2.3. Yorumlayıcı İstatistiklerle Hipotez Testleri

Araştırmaya katılan işletmelerin vermiş oldukları cevaplarla ilgili olarak, yorumlayıcı istatistiksel analiz tekniklerinden yararlanılarak testler yapılmıştır. Kullanılan analiz teknikleri; tek yönlü anova, bağımsız örnek t-testinden oluşmaktadır.

2.2.3.1. Araştırmanın Hipotezleri

- H₁: Faaliyet gösterilen sanayi dalına göre lojistik faaliyet değişkenlerinde anlamlı bir fark vardır,
H₂: Faaliyet sürelerine göre lojistik faaliyet değişkenlerinde anlamlı bir fark vardır,
H₃: Büyüklüğe göre lojistik faaliyet değişkenlerinde anlamlı bir fark vardır,
H₄: Sermaye sahipliğine göre lojistik faaliyet değişkenlerinde anlamlı bir fark vardır,
H₅: İhracat durumlarına göre lojistik faaliyet değişkenlerinde anlamlı bir fark vardır,

2.2.3.2. Hipotezlerin Test Edilmesi

Farklılıkların test edilmesinde tek yönlü varyans analizi ve bağımsız örnek t-testi kullanılmıştır. Test sonuçları ile ilgili değerler Tablo 6'da gösterilmektedir.

Faaliyet gösterilen sanayi dalına ilişkin olarak (H₁ hipotezinin testi), araştırmaya katılan işletmeler arasında belirlenen lojistik faaliyet değişkenlerine ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p > 0,05$) H₀₁ hipotezi kabul edilmiştir. Aşağıdaki tabloda F değeri, p değeri ve faaliyet gösterilen sanayi dalına göre belirlenen lojistik faaliyetlere ilişkin değişkenlerin ortalamaları gösterilmektedir. İşletmelerin gerçekleştirdikleri faaliyet alanına göre, lojistik faaliyet değişkenlerinde benzerlikler olduğu görülmektedir.

Faaliyet gösterilen süreye ilişkin olarak (H₂ hipotezinin testi), araştırmaya katılan işletmeler arasında belirlenen lojistik faaliyet değişkenlerine ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p > 0,05$) H₀₂ hipotezi kabul edilmiştir. Aşağıdaki tabloda, F değeri, p değeri ve faaliyet gösterilen sanayi dalına göre belirlenen lojistik faaliyetlere ilişkin değişkenlerin ortalamaları gösterilmektedir.

Ancak, tabloda da görüldüğü üzere değişim yönetimi uygulamalarında $p:0,003$ değeri bulunmuştur. $p < 0,05$ olması nedeniyle değişim yönetimi değişkeninde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Hangi dilim arasında fark olduğunun görülebilmesi için Tukey testi yapılmış ve 1-10 yıl arası faaliyet gösteren işletmeler ile 11-20 yıl arası faaliyet gösteren işletmeler, 21-30 yıl arası faaliyet gösteren işletmeler, 51 yıldan daha fazla sürede bulunan işletmeler ve faaliyet süresi değişkenini boş bırakan işletmeler arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Söz konusu değerler aşağıda tablo halinde gösterilmektedir.

Tablo 6: Faaliyet Gösterilen Sanayi Dalı (H₁) ve Faaliyet Sürelerine Göre (H₂) F-Testi

Demografik Özellikler		Anova (F-Testi)						
		Lojistik Faaliyet Değişkenleri						
		I	II	III	IV	V	VI	VII
Faaliyet Gösterilen Sanayi Dalı (H ₁)	Madencilik Sanayi	4,11	3,98	4,11	4,33	4,11	3,66	4,22
	Gıda ve Tütün Sanayi	3,96	4,00	4,18	4,28	4,00	3,60	4,21
	Dokuma ve Hazır Giyim Sanayi	4,04	4,12	4,12	4,19	4,00	3,53	4,16
	Kağıt Ürünleri ve Ambalaj Sanayi	3,91	3,88	4,14	4,33	4,04	3,21	4,09
	Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik ve Plastik Sanayi	4,04	3,95	4,02	4,31	4,16	3,58	4,04
	Taş ve Toprağa Dayalı Üretim Sanayi	3,92	3,79	4,19	4,07	4,02	3,65	4,00
	Makine Üretimi ve Metal Eşya Sanayi	4,25	4,16	4,09	4,42	4,31	3,65	4,19
	Otomotiv Sanayi	3,98	3,87	4,04	4,02	4,05	3,33	4,13
	Elektronik Araç ve Gereç Üretim Sanayi	4,13	4,33	4,29	4,55	4,05	3,25	4,33
	Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	4,28	4,16	4,15	4,33	4,20	3,30	4,33
	Diğer	3,91	3,88	4,05	4,19	3,94	3,50	4,05
	F Değeri	,56	,90	,32	,84	,51	,41	,43
	p Değeri	,84	,53	,97	,58	,87	,93	,92
	Faaliyet Gös. Süre (H ₂)	1-10 Yıl Arası	3,87	3,65	4,03	4,07	3,42	3,50
11-20 Yıl Arası		4,03	3,88	4,08	4,27	4,10	3,41	4,05
21-30 Yıl Arası		4,05	4,07	4,09	4,21	4,05	3,51	4,24
31-40 Yıl Arası		3,95	3,97	4,06	4,18	3,98	3,54	4,09
41-50 Yıl Arası		3,85	3,98	4,09	4,20	4,08	3,53	4,04
51 Yıldan Fazla		4,05	4,16	4,36	4,38	4,34	3,66	4,23
F Değeri		,76	1,53	1,14	,82	3,38	,23	,79
p Değeri		,60	,16	,33	,55	,003	,96	,57

Tablo 7: Faaliyet Gösterilen Süreye Göre Lojistik Faaliyet Değişkenlerine İlişkin Tukey Testi Analiz Sonuçları

Demografik Özellikler	Tukey Testi	
Faaliyet Gösterilen Süre	1-10 Yıl Arası	p Değeri
		,019
	11-20 Yıl Arası	,033
	21-30 Yıl Arası	,089
	31-40 Yıl Arası	,080
	41-50 Yıl Arası	,001
	51 Yıldan Fazla	,005

1-10 yıl arası faaliyet gösteren işletmeler ile, kıyaslandığında 11-20, 21-30, 51 yıldan fazla ve cevapsız işletmeler arasında $p < 0,05$ olduğu için anlamlı bir fark tespit edilmiş H_2 : farklılık vardır, alternatif hipotezi kabul edilmiştir. lojistik faaliyet değişkenlerinde 1-10 yıldır faaliyet gösteren işletmeler ile diğer işletmeler arasında V. değişken olan, değişim yönetimi değişkeninde farklılık belirlenmiştir. 1-10 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerin değişim yönetimi konusunda daha az deneyime sahip olduğu ve değişim yönetimi uygulamalarına ilişkin farklı bir bakış açısına sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Büyüklük (H_3), Sermaye Sahipliği (H_4) ve İhracat Durumlarına (H_5) Göre t-testi sonuçları

Demografik Özellikler		t-testi						
		Lojistik Faaliyet Değişkenleri						
		I	II	III	IV	V	VI	VII
Çalışan Sayısı (H_3)	< 200	4,16	4,09	4,32	4,33	4,16	3,78	4,18
	> 200	3,97	3,96	4,06	4,21	4,01	3,47	4,10
	t Değeri	1,59	1,08	2,56	1,08	1,16	1,93	,703
	p Değeri	,11	,27	,011*	,27	,24	,05	,483
Sermaye Sahipliği (H_4)	Kamu	3,90	3,62	3,97	4,07	4,00	3,13	3,98
	Özel	4,03	4,04	4,12	4,27	4,07	3,59	4,16
	t Değeri	-,89	-2,87*	-1,21	-1,48	-,42	-2,27*	-1,23
	p Değeri	,37	,004*	,22	,13	,67	,024*	,218
İhracat Durumları (H_5)	İhracat Yapan	4,00	4,01	4,12	4,21	4,07	3,57	4,14
	İhracat Yapmayan	3,85	3,66	3,97	4,38	3,66	3,02	3,87
	t Değeri	,94	2,38*	1,17	-1,26	2,48*	2,79*	1,91
	p Değeri	,34	,018*	,24	,21	,014*	0,06*	0,57

Çalışan sayısı esas alınarak (H_3 hipotezinin testi) yapılan büyüklük ayrımı doğrultusunda t-testi uygulanmıştır. Test sonucunda aşağıdaki değerler elde edilmiştir. ($p > 0,05$) H_{03} : fark yoktur, hipotezi kabul edilmiştir. Sadece III. değişken olan tedarik etkinliği değişkeninde büyüklüğe göre bir farklılık olduğu belirlenmiştir. $p: 0,011$ bulunmuştur. $p < 0,05$ olduğu için tedarik etkinliği değişkeninde büyüklük açısından anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. H_3 : Fark vardır, alternatif hipotezi kabul edilmiştir. Küçük ve orta ölçekli işletmeler ile büyük işletmeler arasında III. değişken olan tedarik etkinliği dışında farklılık bulunmamaktadır. Küçük işletmelerin tedarik fonksiyonlarını büyük işletmelere göre daha iyi yaptıkları, bununda büyük işletmelere kıyasla teknolojik ve yapısal olarak daha esnek olmalarından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Diğer değişkenlerde, büyüklüğe göre değişkenlerde benzerlikler bulunmaktadır.

Sermaye sahipliğine göre (H_4 hipotezinin testi) t-testi uygulanmıştır. Test sonucunda aşağıdaki değerler elde edilmiştir. ($p > 0,05$) H_{04} : fark yoktur, hipotezi

kabul edilmiştir. Sadece II. değişken olan tedarikçi ilişkilerinde etkinlik ve VI. değişken olan iletişim değişkenlerinde sermaye sahipliğine göre bir farklılık olduğu belirlenmiştir. $p: 0,004$ ve $0,024$ bulunmuştur. ($p<0,05$) H_4 : fark vardır, alternatif hipotezi kabul edilmiştir. Sermaye sahipliği açısından anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Kamu ve özel işletmeler arasında tedarikçi ilişkilerinde etkinlik ve iletişim değişkenlerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Diğer değişkenlerde kamu ve özel işletmeler arasında benzerlikler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Tedarikçi ilişkileri ve iletişim açısından görülen bu farklılığın kamu işletmelerinin sektörel olarak farklılık göstermesinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

İşletmelerin ihracat yapıp yapmama durumlarına göre (H_5 hipotezinin testi) farklılıkların analizinde t-testi uygulanmıştır. Test sonucunda aşağıdaki değerler elde edilmiştir. ($p>0,05$), H_{05} : fark yoktur, hipotezi kabul edilmiştir. İhracat durumlarına göre, işletmeler arasında lojistik faaliyet değişkenlerinde benzerlikler olduğu görülmektedir. Sadece, II. değişken tedarikçi ilişkileri $p:0,018$, V. değişken değişimi yönetme $p:0,014$ ve VI. değişken iletişim $p:0,06$ değerleri bulunmuştur. ($p<0,05$) H_5 : alternatif hipotezi kabul edilmiş ve anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığın, ihracat yapan işletmelerin farklı hedef pazarlar seçmeleri ve yapmayan işletmelere kıyasla daha fazla riskle karşılaşmaları olasılığı nedeniyle daha rasyonel hareket etmelerinden kaynaklanabileceği ifade edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Rekabetçi platformda değerlendirilme olanağı bulunan tüm faaliyetlerin etkinliğinin artırılması yönünde çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımların, temelde müşteri memnuniyetinin sağlanması, pazardaki değişimlerin sürekli bir şekilde analiz edilmesi ve akışkan sistemlerin kurularak adaptasyonun sağlanması yönünde işletmelere büyük katkılar sağladıkları görülmektedir. Başarılı işletmeler olarak nitelendirilen ve çevresel koşulların gerektirdiği örgütsel yapı ve süreçlerin etkin bir şekilde kurulup işlerlik kazandırıldığı işletmelerin, rekabetin zorunlu kıldığı yetenek ve özelliklere sahip oldukları ve güncel yönetsel yaklaşımlardan örgütsel yapı, süreç ve politikalarına uygun olanlarından azami düzeyde faydalandıkları göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir durumdur.

Lojistik faaliyetlerin işletmelerin rekabetçi konumlarına yapmış oldukları çok sayıda katkıları bulunmaktadır. İfade edilen katkıların sürdürülebilir kılınması, toplam bir süreç olarak lojistiğin bütünsel başarısına etki eden faktörlerin ön plana çıkarılarak etkinliğinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu noktada, gerçekleştirilen saha araştırmasının sonuçlarıyla da paralellik gösteren; yenilik, tedarikçi ilişkilerinde etkinlik, tedarik etkinliği, çevresel sorumluluk, değişimi yönetme, iletişim, sipariş işleme ve esneklik ön plana çıkan faktörler arasındadır. Küçük ya da büyük işletme olunmasına bakılmaksızın işletmelerin bütünsel başarısının tesis edilmesinde söz konusu faktörler; işletmeler açısından farklı birer rekabetçi yetenek olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu nedenle işletme

başarısının tesisi açısından söz konusu kritik faktörlere eğilmek yönetsel bir gereklilik olmaktadır. Ayrıca, söz konusu faktörler veya yetenekler ayrı ayrı ele alınabilecek önemli bir çalışma alanını da temsil etmektedir. İfade edilen faktörlerin, lojistik faaliyetlerin işletmelerin rekabet gücüne yapmış oldukları katkıları göz önüne alınarak geliştirilmesi yoluyla işletmelerin yoğun rekabette ayakta kalabilmesi sağlanabilmektedir. Rekabetin işlevsel hale gelmesi işletme yeteneklerinin ve kaynaklarının rasyonelliğine büyük derecede bağlıdır. Bu bağlılığın göz önüne alınarak, işletme açısında hayati bir yetenek konumunda olan lojistiğin işletmelerin başarısı için temel kaynaklarının en uygun koşullarda temin edilmesi ve yönetiminin sağlanmasında da birçok fayda sağladığı görülmektedir.

İşletmelerin lojistik faaliyetlerinde rekabetçi olunabilmesinin sağlayabileceği getiriler, diğer faaliyet alanlarına göre oldukça farklıdır. Çünkü lojistik faaliyetlerdeki rekabetçi güç sayesinde, şayet mevcut ise diğer işletme faaliyetlerindeki rekabetçi potansiyelde değerlendirilmiş olmaktadır. Denilebilir ki, lojistikteki rekabetçi perspektife yönelik yeterli çalışmaların sergilenmesi halinde, işletme açısından bütünsel olarak geçerli olabilecek müşteri bazlı bir rekabetçi perspektif ortaya koyulabilecektir. Özellikle pazarda yaşanan yoğun rekabet, müşteri beklentilerinin değişmesi, teknolojide yaşanan hızlı değişim gibi unsurlar yeteneksel gelişmenin tesisi konusunda işletmelere baskı yapmaktadır. Bu noktada, etkin ve entegre lojistiğin ortaya çıkarılması bütünü parçalarıyla ele almayı gerekli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

“Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler”, III. Kobiler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 17-18 Kasım 2005, p.xv. Sunuş kısmından uyarlanmıştır. Yazarın adı bulunmamaktadır.

Alvarado, U.Y., Herbert Kotzab, H., (2001), “Supply Chain Management: The Integration of Logistics in Marketing”, *Industrial Marketing Management*, 30.

Atan, M., Tanrıöven, C., Kayacan, M., Boztosun, D., (2004), “Dünya Borsalarının Göstergelerine Göre Dönemlerarası Karşılaştırmalı Analizi”, *G.Ü. İİBF Dergisi*, 6/2.

Ballou, R.H., (1999), *Business Logistics Management; Planning, Organizing and Controlling The Supply Chain*, Fourth Edition, Prentice Hall. New Jersey.

Bozkurt, O., (2003), *Tedarikçi Firmaların; Servis Performansı, İletişimi, Tedarikçi Satış Desteği Davranışlarının Satıcı İşletme Maliyet ve Finansal Performansı Üzerine Etkisi: Beyaz Eşya ve Ev Mobilyası İşletmelerinde Bir Uygulama*, *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: XXII, Sayı:1.

Daugherty, P.J., Ellinger, A.E., Gustin, C.M., (1996), "Integrated Logistics: Achieving Logistics Performance Improvements", Supply Chain Management, Vol: 1, No: 3.

Demir, M.H.,Gümüşoğlu, Ő., (2003), Üretim Yönetimi (İőlemler Yönetimi), 6. Bası, Beta, İstanbul.

Kasımoğlu, M., (2002), "İő Ekolojisinin Yeni Paradigması", Marmara Üniv. SBE Hakemli Dergisi Öneri, Sayı: 17, Cilt: 5, Yıl: 8, İstanbul, Ocak.

Kotler, P., Armstrong, G., (2004), Principles of Marketing; International Edition, Tenth Edition, Pearson, Prentice Hall., USA, 2004.

Mahir Nakip, Pazarlama Araőtırmaları: Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar, Seçkin, Birinci Baskı, Ankara 2003.

Nursoy, M., Şimşek, M., (2001), "Toplam Kalite Yönetiminde Performans Değerlendirme", Standard, Yıl: 40, Sayı: 473, Mayıs.

Paksoy, T., Güleő, H.K., Altıparmak, F., (2003), "Tedarik Zinciri Yönetiminde Dağıtım Ağlarının Tasarımı ve Eniyilemesi: Çok Aőamalı Karma Tamsayılı Bir Dođrusal Programlama Modeli", Journal of Faculty of Business, Vol: 4, No:2.

Persson, G., (1991), "Achieving Competitiveness Through Logistics", The International Journal of Logistics Management, Vol:2, No:1.

Sahay, B.S., Gupta, F.N.D.,Mohan, R., (2006), "Managing Supply Chains for Competitiveness: The Indian Scenario", Supply Chain Management An International Journal, 11/1.

Semerci, Ő., (2004), "İlköğretim, Türkçe ve Matematik Ders Kitaplarını Genel Değerlendirme Ölçeği", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs, Cilt: 28, No:1.

Sezen, B., Gök, M.Ő., (2004), "Logistics Management and Just-In-Time Manufacturing Systems", International Logistics Congress 2004, Conference Proceedings Vol: II, Dokuz Eylül Pub., ILC İzmir, December 2-3.

Stank, T.P., Daugherty, P.J., Ellinger, A.E., (1999), "Marketing/Logistics Integration and Firm Performance, The International Journal of Logistics Management, Vol:10, No:1.

Tek, Ö.B., (1999), Pazarlama İlkeleri: Global Yönetimsel Yaklaőım Türkiye Uygulamaları, Beta, 8. Baskı, Ocak, İstanbul.